

॥ अष्टमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः ॥

अनुमत्यै पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति धेनुर्दक्षिणा ये प्रत्यञ्चः शम्याया अवशीयन्ते तत्रैरुक्तमेककपालं कृष्णं वासः कृष्णतूपं दक्षिणा वीहि स्वाहाऽऽहुतिं जुषाण एष ते निरुक्ते भागो भूते हविष्मत्यसि मुञ्चेममहंसः स्वाहा नमो य इदं चकाराऽऽदित्यं चरुं निर्वपति वरो दक्षिणाऽऽग्नावैष्णवमेकादशकपालं वामनो वही दक्षिणाऽग्नीषोमीय- (१)

मेकादशकपालं हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो वही दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रं दध्यृषभो वही दक्षिणैन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुं प्रथमजो वत्सो दक्षिणा सौम्यः श्यामाकं चरुं वासो दक्षिणा सरस्वत्यै चरुः सरस्वते चरुं मिथुनो गावो दक्षिणा॥ (२)

अग्नीषोमीयं चतुस्त्रिंशच्च॥ [१]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुः सावित्रं द्वादशकपालं सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुं मारुतं सप्तकपालं वैश्वदेवीमामिक्षां द्यावापृथिव्यमेककपालम्॥ (३)

आग्नेयमष्टादश॥ [२]

ऐन्द्राग्रमेकादशकपालं मारुतीमामिक्षां वारुणीमामिक्षां कायमेककपालं प्रघास्यान् हवामहे मरुतो यज्ञवाहसः करम्भेण सजोषंसः॥ मो षू णं इन्द्र पृथ्सु देवास्तु स्म ते शुष्मिन्नव्या। मही हस्य मीदुषो यव्या। हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः॥ यद् ग्रामे यदरण्ये यत्सभायां यद्विन्द्रिये यच्छूद्रे यदर्य एनश्चकृमा वयम्। यदेकस्याधि धर्मणि तस्यावयजनमसि स्वाहा॥ अक्रन् कर्म कर्मकृतः सह वाचा मयोभुवा। देवेभ्यः कर्म कृत्वाऽस्तं प्रेतं सुदानवः॥ (४)

वयं यद् विंशतिश्च॥ [३]

अग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति साकः सूर्यणोद्यता मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यो मध्यन्दिने चरुं मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यः सर्वासां दुग्धे सायं चरुं पूर्णां दर्वि परां पत् सुपूर्णां पुनरापत। वस्त्रे वि क्रीणावहा इषमूर्जः शतक्रतो॥ देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि ते दधे। निहारमिन्नि मे हरा निहारं (५)

नि ह॑रामि ते॥ म॒रुद्भ्यः क्री॒डिभ्यः पुरो॒डाश॑ स॒प्तक॑पालं निर्व॑पति सा॒कः सूर्य॑णोद्य॒ताग्नेयम॑ष्टाक॑पालं निर्व॑पति सौम्यं च॒रुः सा॑वित्रं द्वा॒दश॑कपालः सार॒स्वतं च॑रुं पौ॒ष्णं च॒रुमै॒न्द्रा॒ग्नमेका॑दशकपालमै॒न्द्रं च॒रुं वै॒श्वकर्म्म॑णमेक॑कपालम्॥ (६)

हरा॑ निहारं॑ त्रि॒शब्दं॥ [४]

सोमा॑य पि॒तृमते॑ पुरो॒डाश॑ ष॒ट्क॑पालं निर्व॑पति पि॒तृभ्यो॑ ब॒र्हिष॑द्भ्यो धा॒नाः पि॒तृभ्यो॑ ऽग्नि॒ष्वात्तेभ्यो॑ ऽभिवा॒न्यायै॑ दु॒ग्धे म॒न्थमे॑तत् तै॑ तत् ये च॒ त्वाम॑न्वे॒तत् तै॑ पिताम॒ह प्र॑पिताम॒ह ये च॒ त्वाम॑न्व॒त्र पि॑तरो यथाभा॒गं म॑न्दध्वः सु॒स॒न्द्दश॑ त्वा व॒यं म॑घ॒वन् म॑न्दिषी॒महि॑॥ प्र नूनं॑ पूर्ण॒वन्धुरः॑ स्तु॒तो या॑सि व॒शाः अनु॑॥ योजा॒ न्विन्द्र॑ ते॒ हरी॑॥ (७)

अक्ष॑न्नमी॒मदन्त॑ ह्य॒व प्रि॒या अ॑धूष॒त॥ अस्तो॑ष॒त स्व॑भा॒नवो॑ वि॒प्रा न॑वि॒ष्टया॑ म॒ती॥ योजा॒ न्विन्द्र॑ ते॒ हरी॑॥ अक्ष॑न् पि॒तरोऽमी॑मदन्त॒ पि॒तरोऽती॑तृ॒पन्त॑ पि॒तरोऽमी॑मृजन्त॒ पि॒तरः॑॥ प॑रे॒त पि॑तरः सोम्या ग॒म्भीरैः प॑थिभिः पू॒र्वैः॥ अथा॑ पि॒तृन्त्सु॑वि॒दत्रा॑ अपी॑त॒ यमे॑न॒ ये स॑ध॒मादं॑ म॒दन्ति॑॥ मनो॒ न्वा हु॑वामहे नारा॒शः से॑न॒ स्तोमै॑न॒ पित॑रूणां च॒ मन्म॑भिः॥ आ (८)

न॑ ए॒तु म॑नः पु॒नः ऋ॒त्वे द॑क्षा॒य जी॑वसे॥ ज्योक् च॒ सूर्य॑ दृ॒शे॥ पु॒नर्नः॑ पि॒तरो॑ मनो॒ ददा॑तु दै॒व्यो ज॑नः॥ जी॒वं त्रा॑तः स॒चेम॑हि॥ यद॒न्तरि॑क्षं पृथि॒वीमु॑त द्यां यन्मा॒तरं॑ पि॒तरं॑ वा जिहि॑सि॒म॥ अ॒ग्निर्मा॑ तस्मा॒देन॑सो गार्ह॒पत्यः॑ प्र मु॑ञ्चतु दु॒रिता॑ या॒नि च॑कृ॒म क॑रोतु॒ माम॑ने॒नस॑म्॥ (९)

हरी॑ मन्म॑भि॒रा च॑तु॒श्चत्वारि॑शब्द॥ [५]

प्र॒ति॒पू॒रुषमे॑क॑कपाला॒न्निर्व॑पत्येक॑मति॒रिक्तं॑ याव॑न्तो गृ॒ह्याः स्म॑स्तेभ्यः क॒म॒करं॑ प॒शूना॑ ऽ शर्मा॑सि शर्म॒ यज॑मानस्य॒ शर्म॑ मे॒ यच्छै॑कं ए॒व रु॒द्रो न॑ द्वितीया॒य त॑स्थ आ॒खुस्तै॑ रु॒द्र प॑शुस्तं जु॒षस्वैष॑ तै॒ रु॒द्र भा॑गः स॒ह स्व॑स्त्रा॒ऽम्बिक॑या तं जु॒षस्व॑ भेष॒जं ग॑वे॒ऽश्वाय॑ पुरु॒षाय॑ भेष॒जमथो॑ अ॒स्मभ्यं॑ भेष॒जं सु॑भेष॒जं (१०)

यथा॑ ऽस॒ति॥ सु॒गं मे॑षाय॒ मे॒ष्या॑ अवा॒म्ब रु॒द्रम॑दि॒मह्य॑व॒ देवं त्र्य॑म्बकम्॥ यथा॑ नः श्रेय॑सः क॒र॒द्यथा॑ नो वस्य॑सः क॒र॒द्यथा॑ नः प॒शुम॑तः क॒र॒द्यथा॑ नो व्य॒वसा॑यया॒त् त्र्य॑म्बकं यजामहे सु॒गन्धिं॑ पु॒ष्टि॒वर्ध॑नम्॥ उ॒र्वारु॑कमि॒व ब॑न्ध॒नान्मृ॑त्योर्मु॒क्षीय॑ मा॒ऽमृता॑त्॥ ए॒ष तै॑ रु॒द्र भा॑गस्तं जु॒षस्व॑ तेना॒वसे॑न॒ प॒रो मू॑ज॒वतो॑ ऽती॒ह्यव॑ततध॒न्वा पि॑ना॒कह॑स्तः कृ॒ति॒वासाः॑॥ (११)

सुभेषजमिहि त्रीणि च॥ _____ [६]

ऐन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुमिन्द्राय शुनासीराय पुरोडाशं द्वादशकपालं वायव्यं पयः सौर्यमेककपालं द्वादशगवः सीरं दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति रौद्रं गावीधुकं चरुमैन्द्रं दधि वारुणं यवमयं चरुं वहिनीं धेनुर्दक्षिणा ये देवाः पुरःसदोऽग्निनेत्रा दक्षिणसदो यमनेत्राः पश्चात्सदः सवितुर्नेत्रा उत्तरसदो वरुणनेत्रा उपरिषदो बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो (१२)

नमस्तेभ्यः स्वाहा समूढः रक्षः सन्दग्धः रक्ष इदमहः रक्षोऽभि सं दहाम्यग्नये रक्षोघ्ने स्वाहा यमाय सवित्रे वरुणाय बृहस्पतये दुर्वस्वते रक्षोघ्ने स्वाहा प्रष्टिवाही रथो दक्षिणा देवस्य त्वा सवितुः प्रसवैऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां रक्षसो वधं जुहोमि हतः रक्षोऽवधिष्म रक्षो यद्वस्ते तद्वक्षिणा ॥ (१३)

तेभ्यः पञ्चचत्वारिंशच्च॥ _____ [७]

धात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपत्यनुमत्यै चरुः राकायै चरुः सिनीवाल्यै चरुं कुह्वै चरुं मिथुनौ गावौ दक्षिणाऽऽग्रावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपत्यैन्द्रावैष्णवमेकादशकपालं वैष्णवं त्रिकपालं वामनो वही दक्षिणाऽग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपतीन्द्रासोमीयमेकादशकपालः सौम्यं चरुं बभ्रुर्दक्षिणा सोमापौष्णं चरुं निर्वपत्यैन्द्रापौष्णं चरुं पौष्णं चरुः श्यामो दक्षिणा वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणा वारुणं यवमयं चरुमश्वो दक्षिणा ॥ (१४)

निरष्टो च॥ _____ [८]

बारुहस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृहे शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालः राजन्यस्य गृहे ऋषभो दक्षिणाऽऽदित्यं चरुं महिष्यै गृहे धेनुर्दक्षिणा नैरऋतं चरुं परिवृत्तयै गृहे कृष्णानां व्रीहीणां नखनिर्भिन्नं कृष्णा कूटा दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालः सेनान्यो गृहे हिरण्यं दक्षिणा वारुणं दशकपालः सूतस्य गृहे महानिरष्टो दक्षिणा मारुतः सप्तकपालं ग्रामण्यो गृहे पृश्निर्दक्षिणा सावित्रं द्वादशकपालं (१५)

क्षत्तुर्गृह उपध्वस्तो दक्षिणाऽऽश्विनं द्विकपालः सङ्गहीतुर्गृहे संवात्यौ दक्षिणा पौष्णं

चरुं भागदुधस्य गृहे श्यामो दक्षिणा रौद्रं गावीधुकं चरुमक्षावापस्य गृहे शबल उद्धारो दक्षिणेन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाशमेकादशकपालं प्रति निर्वपतीन्द्रायाः होमुचेऽयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा वृत्रं वंध्यामैत्राबारहस्पत्यं भवति श्वेतायै श्वेतवंध्यायै दुग्धे स्वयं मूर्ते स्वयं मथित आज्य आश्वत्थे (१६)

पात्रे चतुःस्रक्तौ स्वयमवपत्रायै शाखायै कर्णाः श्वाकर्णाःश्च तण्डुलान् वि चिनुयाद्ये कर्णाः स पर्यसि बारहस्पत्यो येऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयं कृता वेदिर्भवति स्वयं दिनं बरुहिः स्वयं कृत इध्मः सैव श्वेता श्वेतवंध्या दक्षिणा॥ (१७)

सावित्रं द्वादशकपालमाश्वत्थे त्रयसि शश॥

[१]

अग्नये गृहपतये पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति कृष्णानां व्रीहीणां सोमाय वनस्पतये श्यामाकं चरुं संवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालमाशूनां व्रीहीणां रुद्राय पशुपतये गावीधुकं चरुं बृहस्पतये वाचस्पतये नैवारं चरुमिन्द्राय ज्येष्ठाय पुरोडाशमेकादशकपालं महाव्रीहीणां मित्राय सत्यायाऽम्बानां चरुं वरुणाय धर्मपतये यवमयं चरुं संविता त्वां प्रसवानां सुवतामग्निर्गृहपतीनां सोमो वनस्पतीनां रुद्रः पशूनां (१८)

बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रो ज्येष्ठानां मित्रः सत्यानां वरुणो धर्मपतीनां ये देवा देवसुवः स्थ त इममामुष्यायणमनमित्राय सुवध्वं महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानां राजा प्रति त्यन्नाम राज्यमधायि स्वां तनुवं वरुणो अशिश्रेच्छुर्चैर्मित्रस्य त्रत्या अभूमामन्महि महत ऋतस्य नाम सर्वे ब्राता वरुणस्याभूवन्वि मित्र एवैररातिमतारीदसूषुदन्त यज्ञियां ऋतेन व्यु त्रितो जग्मिमाणं न आनुइ विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि॥ (१९)

पशूनां ब्राताः पश्वि शतिश्च॥

[१०]

अर्थतः स्थाऽपां पतिरसि वृषास्यूर्मिर्वृषसेनोऽसि ब्रजक्षितः स्थ मरुतामोजः स्थ सूर्यवर्चसः स्थ सूर्यत्वचसः स्थ मान्दाः स्थ वाशाः स्थ शक्करीः स्थ विश्वभृतः स्थ जनभृतः स्थाऽग्नेस्तेजस्याः स्थाऽपामोषधीनां रसः स्थाऽपो देवीर्मधुमतीरगृह्णन्नृजस्वती राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन् याभिरिन्द्रमनयन्नत्यरातीः॥ राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रं दत्त स्वाहा राष्ट्रदाः स्थ राष्ट्रमुष्मै दत्त॥ (२०)

अत्येकादश च॥

[११]

देवीरापः सं मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वं महि वर्चः क्षत्रियाय वन्वाना अनाधृष्टाः
सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः क्षत्रियाय दधतीरनिभृष्टमसि वाचो बन्धुस्तपोजाः सोमस्य
दात्रमसि शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि चन्द्राश्चन्द्रेणामृता अमृतेन स्वाहा राजसूयाय
चितांनाः॥ सधुमादो द्युम्निनीरूर्ज एता अनिभृष्टा अपस्युवो वसानः। पुस्त्यासु चक्रे
वरुणः सधस्थमपा ५ शिशुर- (२१)

मातृतामास्वन्तः॥ क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य योनिरस्याविन्नो अग्निर्गृहपतिराविन्न इन्द्रो
वृद्धश्रवा आविन्नः पूषा विश्ववेदा आविन्नो मित्रावरुणावृतावृधावाविन्ने द्यावापृथिवी धृतव्रते
आविन्ना देव्यदितिर्विश्वरूप्याविन्नोऽयमसावामुष्यायणोऽस्यां विश्वस्मिन् राष्ट्रे महते क्षत्राय
महूत आधिपत्याय महूते जानराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणाना ५
राजेन्द्रस्य (२२)

वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वेध्याच्छत्रुबाधनाः स्थ पात मा प्रत्यश्च पात मा
तिर्यश्चमन्वश्च मा पात दिग्भ्यो मा पात विश्वाभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पात हिरण्यवर्णावुषसां
विरोकेऽयः स्थूणावुदितौ सूर्यस्याऽऽरोहतं वरुण मित्रं गतं ततश्चक्षाथामदितिं दितिं
च॥ (२३)

शिशुरिन्द्रस्यैकवत्वारि ५ शच्च॥

[१२]

सुमिधुमा तिष्ठ गायत्री त्वा छन्दसामवतु त्रिवृथस्तोमो रथन्तर ५ सामाग्निर्देवता ब्रह्म
द्रविणमुग्रामा तिष्ठ त्रिष्टुप् त्वा छन्दसामवतु पञ्चदशः स्तोमो बृहत्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं
द्रविणं विराजमा तिष्ठ जगती त्वा छन्दसामवतु सप्तदशः स्तोमो वैरूप ५ सामं मरुतो
देवता विड्रविणमुदीचीमा तिष्ठानुष्टुप् त्वा (२४)

छन्दसामवत्वेकवि ५ शः स्तोमो वैराज ५ सामं मित्रावरुणौ देवता बलं द्रविणमूर्ध्वामा
तिष्ठ पङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु त्रिणवत्रयस्त्रि ५ शौ स्तोमो शाक्ररैवते सामनी बृहस्पतिर्देवता
वर्चो द्रविणमीदृङ् चान्यादृङ् चैतादृङ् च प्रतिदृङ् च मितश्च सम्मितश्च सभराः।
शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्मा ५ श्व सत्यश्चर्तपाश्वा- (२५)

त्य ५ हाः। अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा

बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहाऽशाय स्वाहा भगाय स्वाहा
क्षेत्रस्य पतये स्वाहा पृथिव्यै स्वाहाऽन्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा चन्द्रमसे
स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाऽद्भ्यः स्वाहोषधीभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा
परिप्लवेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा॥ (२६)

अनुष्टुप्स्वर्तपाश्वं सरीसृपेभ्यः स्वाहा॥

[१३]

सोमस्य त्विषिरसि तवेव मे त्विषिर्भूयादमृतमसि मृत्योर्मा पाहि दिद्योन्मा पाह्यवैष्टा
दन्दशूका निरस्तं नमुचेः शिरः॥ सोमो राजा वरुणो देवा धर्मसुवश्च ये। ते ते वाचः
सुवन्तां ते ते प्राणः सुवन्तां ते ते चक्षुः सुवन्तां ते ते श्रोत्रः सुवन्ताः सोमस्य त्वा
द्युमेनाभिषिञ्चाम्यग्ने- (२७)

स्तेजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेण मित्रावरुणयोर्वीर्येण मरुतामोजसा क्षत्राणां
क्षत्रपतिरस्यति दिवस्पाहि समाववृत्रन्नधरागुदीचीरहि बुध्रियमनु सञ्चरन्तीस्ताः पर्वतस्य
वृषभस्य पृष्ठे नावश्चरन्ति स्वसिचं इयानाः॥ रुद्र यत्ते क्रयो परं नाम तस्मै हुतमसि
यमेष्टमसि। प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव। यत्कामास्ते
जुहुमस्तन्नो अस्तु वयः स्याम पतयो रयीणाम्॥ (२८)

अग्नेस्तेकादश च॥

[१४]

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वेध्यान्मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशान्नोः प्रशिषां
युनज्मि यज्ञस्य योगेन विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि मरुतां
प्रसवे जेषमाप्तं मनः समहमिन्द्रियेण वीर्येण पशूनां मन्युरसि तवेव मे मन्युर्भूयान्नमो मात्रे
पृथिव्यै माऽहं मातरं पृथिवीं हिंसिषं मा (२९)

मां माता पृथिवी हिंसीदियं दस्यायुरस्यायुर्मं धेह्यूर्गस्यूजं मे धेहि युङ्क्षि
वर्चोऽसि वर्चो मयि धेह्यग्रये गृहपतये स्वाहा सोमाय वनस्पतये स्वाहेन्द्रस्य बलाय
स्वाहा मरुतामोजसे स्वाहा हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्।
नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदजा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋत बृहत्॥ (३०)

हिंसिषं मर्तजास्त्रीणि च॥

[१५]

मित्रोऽसि वरुणोऽसि समहं विश्वेदेवैः क्षत्रस्य नाभिरसि क्षत्रस्य योनिरसि स्योनामा
सीद सुषदामा सीद मा त्वां हिंसीन्मा मां हिंसीन्निषंसाद धृतव्रतो वरुणः पुस्त्यास्वा
साम्राज्याय सुक्रतुर्ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसि सविताऽसि सत्यसंवा ब्रह्मा(३)न्
त्वं राजन् ब्रह्माऽसीन्द्रोऽसि सत्यौजा (३१)

ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसि मित्रोऽसि सुशेवो ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्मा-
ऽसि वरुणोऽसि सत्यधर्मेन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तेन मे रध्य दिशोऽभ्ययं राजा-
ऽभूत्सुश्लोकाँ(४) सुमङ्गलाँ(४) सत्यराजा(३)न् अपां नत्रे स्वाहोर्जो नत्रे स्वाहाऽग्नये
गृहपतये स्वाहा॥ (३२)

सत्यौजाँश्चत्वारिंशच्च॥

[१६]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणा सारस्वतं चरुं वंत्सतरी दक्षिणा सावित्रं
द्वादशकपालमुपध्वस्तो दक्षिणा पौष्णं चरुं श्यामो दक्षिणा बारहस्पत्यं चरुं शितिपृष्ठो
दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो दक्षिणा वारुणं दशकपालं महानिरष्टो दक्षिणा सौम्यं चरुं
बभ्रुर्दक्षिणा त्वाष्ट्रमष्टाकपालं शुण्ठो दक्षिणा वैष्णवं त्रिकपालं वामनो दक्षिणा॥ (३३)

आग्नेयं द्विचत्वारिंशत्॥

[१७]

सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति पुण्डरिसृजां प्र यच्छति दशभिर्वंत्सतरेः
सोमं क्रीणाति दशपेयो भवति शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति सप्तदशः स्तोत्रं भवति
प्राकाशावध्वर्यवे ददाति स्रजमुद्रात्रे रुक्मं होत्रेऽश्वं प्रस्तोतृप्रतिहर्तृभ्यां द्वादश
पष्ठौहीर्ब्रह्मणै वशां मैत्रावरुणायंरुषभं ब्राह्मणाच्छुसिने वासंसी नेष्टापोतृभ्यां स्थूरि
यवाचितमच्छावाकायान्द्वाहमग्नीधे भार्गवो होता भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति
वारवन्तीयमग्निष्टोमसामं सारस्वतीरपो गृह्णाति॥ (३४)

वारवन्तीयं चत्वारिंशच्च॥

[१८]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो दक्षिणा वैश्वदेवं
चरुं पिशङ्गीं पष्ठौही दक्षिणा मैत्रावरुणीमामिक्षां वशा दक्षिणा बारहस्पत्यं चरुं शितिपृष्ठो
दक्षिणाऽऽदित्यां मल्हां गर्भिणीमा लभते मारुतीं पृश्निं पष्ठौहीमश्विभ्यां पूष्णे पुरोडाशं
द्वादशकपालं निर्वपति सरस्वते सत्यवाचं चरुं सवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादश-

कपालं तिसृधन्वः शुष्कदृतिर्दक्षिणा॥ (३५)

आग्नेयः सप्तचत्वारिंशत्॥

[१९]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुः सावित्रं द्वादशकपालं बारहस्पत्यं चरुं त्वाष्ट्रमष्टाकपालं वैश्वानरं द्वादशकपालं दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतं चरुं निर्वपति पौष्णं चरुं मैत्रं चरुं वारुणं चरुं क्षैत्रपत्यं चरुमादित्यं चरुमुत्तरो रथवाहनवाहो दक्षिणा॥ (३६)

आग्नेयं चतुस्त्रिंशत्॥

[२०]

स्वाद्धीं त्वाँ स्वादुनां तीव्रां तीव्रेणामृतामृतेन सृजामि सःसोमैन् सोमोऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णो पच्यस्व पुनातु ते परिस्रुतः सोमः सूर्यस्य दुहिता वारेण शश्वता तनाँ वायुः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्ग्वसोमो अतिद्रुतः इन्द्रस्य युज्यः सखाँ कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूय। इहेहैषां कृणुत भोजनानि ये ब्रूहिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः॥ अश्विनं धूम्रमा लभते सारस्वतं मेघमैन्द्रमृषभमैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपति सावित्रं द्वादशकपालं वारुणं दशकपालः सोमप्रतीकाः पितरस्तृष्णुत वडंवा दक्षिणा॥ (३७)

भोजनानि षड्विंशतिश्च॥

[२१]

अग्नाविष्णू महि तद्वाँ महित्वं वीतं घृतस्य गुह्यानि नाम। दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमा चरण्येत्॥ अग्नाविष्णू महि धामं प्रियं वाँ वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणा। दमेदमे सुष्टुतीर्वावृधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्येत्॥ प्र णो देवी सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती। धीनामवित्र्यवतु। आ नो दिवो बृहतः (३८)

पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यज्ञम्। हवं देवी जुंजुषाणा घृताचीं शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु॥ बृहस्पते जुषस्वं नो हव्यानि विश्वदेव्य। रास्व रत्नानि दाशुषे॥ एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः। बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयः स्याम पतयो रयीणाम्। बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद्युमद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु। यद्दीदयच्छवस- (३९)

-तप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्॥ आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम्।
मध्वा रजाँसि सुकृतू॥ प्र बाहवाँ सिस्वृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन। आ नो
जनैँ श्रवयतं युवाना श्रुतं मैँ मित्रावरुणा हवेमा॥ अग्निं वः पूव्यं गिरा देवमीडे वसूनाम्।
सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसाधसम्॥ मक्षू देववतो रथः (४०)

शूरो वा पृथ्सु कासुं चित्। देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्॥
न यजमान रिष्यसि न सुन्वान् न दैवयो॥ असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्चियम्॥ नकिष्टं
कर्मणा नशन्न प्र योषन्न योषति॥ उप क्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं च
धेनवः। पृणन्तं च पपुंरिं च (४१)

श्रवस्यवो घृतस्य धारा उपं यन्ति विश्वतः॥ सोमारुद्रा वि वृहतं विषूचीममीवा या
नो गयमाविवेश। आरे बाधेथां निरृतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुक्तमस्मत्॥ सोमारुद्रा
युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम्। अवं स्यतं मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूषु बद्धं
कृतमेनो अस्मत्॥ सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः। जातौ
विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्॥ इमौ देवौ जायमानौ जुषन्तेमौ
तमाँसि गूहतामजुष्टा। आभ्यामिन्द्रः पृक्कामास्वन्तः सोमापूषभ्याँ जनदुस्त्रियांसु॥ (४२)

बृहतः शवसा रथः पपुंरिं च दिवो जनना पञ्चविंशतिश्च॥ [२२]

अनुमत्या आग्नेयमैन्द्राग्रमग्नये सोमाय प्रति पूषमैन्द्राग्रं धात्रे बार्हस्पत्यमग्नये गूहपतयेऽर्थतो देवीः समिधुः सोमस्येन्द्रस्य मित्र आग्नेयः

सुघ आग्नेयः हिरण्यमाग्नेयः स्वाद्वीं त्वाग्नाविष्णुं द्वाविंशतिः॥२२॥

अनुमत्ये यथासंति देवीरापो मित्रांसि शूरो वा द्विवत्वारिंशत्॥४२॥

अनुमत्या उस्त्रियांसु॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः समाप्तः॥१-८॥